ఎవరి మట్టుకు వాళ్లు ఇంతప్పటి నుంచీ తమకు కావలసిన దేమిటో, ఏమి చేయాలో, ఏమి చేయకూడదో నిర్ణయించుకుని తమ ఇష్టానుసారం చేసుకుంటూ పోతే ఇంక పెద్ద చిన్న అనే తారతమ్యం ఎందుకు? అలా అని విన్నవాళ్ళ అభిప్రాయాలు కాదనాలా? సమన్వయ పరచడం, అందులోనూ పెద్దలైనవారికి కష్టమే మరి!

కల్యాణి పెళ్ళి నిర్ణయమైంది. అమ్మకూ నాయనకూ ఎంతో సంతోషం కలిగింది. "ఖర్చులు కలిసివస్తాయి. విజయ పెళ్ళి కూడా ఇందులోనే చేసెయ్యాలి" అంటూ ప్రారంభించింది నాయనమ్మ.

"నిజమే. ఈడేరి ఇంట ఉన్న పిల్లకు ఇంకా చదువు లేమిటి? దానికీ ఏదో సంబంధం చూసి రెండు పెళ్ళిళ్ళూ కానిస్తేసరి" అంటూ వంతపాడింది అమ్మ. మనస్ఫూర్తిగా ఇష్టం లేకపోయినా విజయ తండ్రి రామారావు గారు ఆడవాళ్ళ మాటలు వినివినీ మనసును సరిపెట్టుకొని విజయకు కూడా సంబంధం చూడటం ప్రారంభించారు. వరుడి ఫోటో తెచ్చి చదువుకొంటూన్న విజయ కళ్ళముందు పెట్టి అభిప్రాయం అడిగేవరకూ తనకు పెళ్ళి ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయన్న సంగతే తెలీలేదు విజయకు. తెలిసిన క్షణం నిప్పుకణికలా మండిపడింది. ఇప్పట్లో తన చదువు ఆగటానికి వీల్లేదని మొరాయించింది. "నాకిప్పుడు పెళ్ళీ గిళ్ళీ ఏం అక్కర్లేదు. చదువుకుంటాను" అని ఖచ్చితంగా చెప్పేసింది. తన విషయాలలో తనకే ఇష్టంలేని పనులు జరగటం విజయ సహించదు. తిరస్కరిస్తే కలగబోయే విషమ పరిస్థితి నెదుర్కోవటానికి ఈషమ్మాత్రం భయపడదు. మనసు అంగీకరించని వ్యవహారాలకు ఏనాడూ తల వంచదు. పదిహేనేళ్ళ విజయ, అయిదవ ఫారం చదువుతూన్న విజయ ప్రతీ విషయం స్వయంగా ఆలోచించగలదు. సమంజసమైన నిర్ణయాలు చేసుకోగలదు. ప్రతి వ్యక్తికీ స్వంత భావాలూ, ఒక నిర్దిష్టమైన వ్యక్తిత్వమూ ఉండితీరా

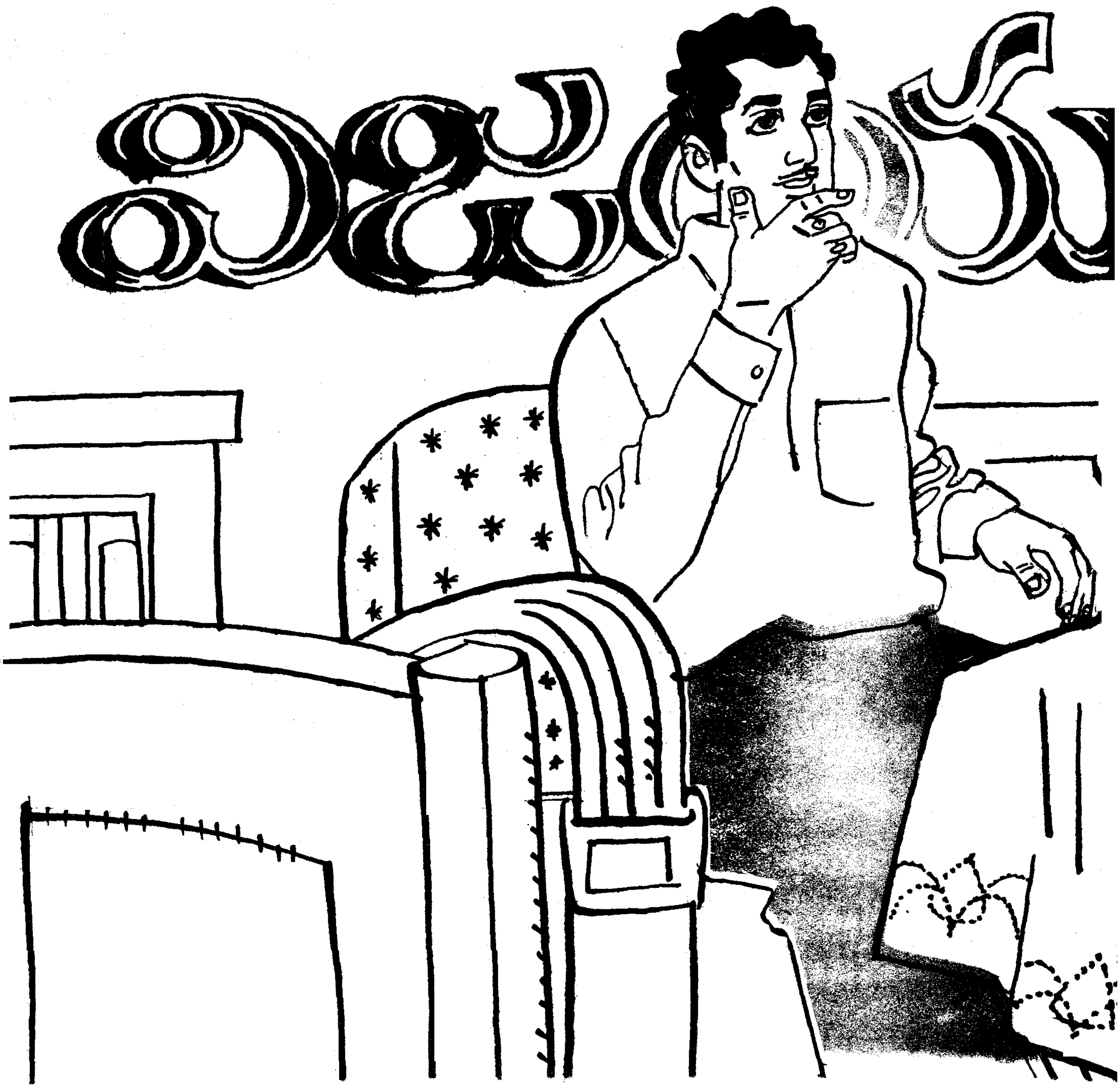

అంటుంది విజయ. తన భవిష్యత్తు తను మెలకువగా నిర్ణయించుకోగలవనే ఆత్మవిశ్వాసం ఉంది విజయలో.

రామారావుగారి రెండో అమ్మాయి విజయ. పెద్దది కల్యాణి. లక్షణంగా కుదురుగా నాయనమ్మ అమ్మ చెప్పినట్టే విని, "గుణవంతురాలవే కల్యాణీ" అనే బిరుదు తెచ్చుకొని, ఏడేళ్ళ క్రిందటే ఐదో తరగతితో బడికీ పుస్తకాలకూ వీడ్కోలుచెప్పి, ఈనాటికి కొత్త కొత్త అందాలతో పదిహేడేళ్ళ రాచ చిన్నదానిలా కల్యాణానికి సిద్ధంగా కూర్చుంది. ఇక మూడోది శారద. పదేళ్ళది. అమ్మ దగ్గర అల్లరిచేస్తూ, నాన్న దగ్గర గారాంకుడుస్తూ, నాయనమ్మ దగ్గర మారాం పెడుతూ, విజయక్కయ్య దగ్గర భయపడుతూ, పెద్దక్కయ్యతో కబుర్లు చెబుతూ, అన్నయ్యతో బజారు కెడుతూ, అన్నిటి మధ్యా మొక్కుబడిగా నాలుగో తరగతి పావనం చేస్తోంది.

ముప్పాళ రంగనాయకమ్మ

విహారం

చిత్రం—రాజు (గద్వాల)

విజయ

నలుగురి సంతానంలోనూ విజయపైన తండ్రికి ప్రత్యేకమైన అభిమానం! అనురాగం! విజయ వంటి కూతుర్ని కన్నందుకు ఆయన ఎన్నోసార్లు గర్వించిన సమయాలున్నాయి. విజయను చూస్తూంటేనే ఆయనకు ఏదో తృప్తితో మనసు పరవశ మౌతుంది. కూతురికి ఏ విషయమైనా నయాన్నేగానీ భయాన చెప్పటం ఆయనకు చేతకాదు. తండ్రి హోదాతో బిడ్డలను హడలగొట్టటం, ఆజ్ఞాపించటం ఆయన అభిమతం కాదు. "'పిల్లల మనస్తత్వాలు అర్థం చేసుకోగలిగిన తల్లి తండ్రులుండటం సామాన్యం కాదు" అంటుంది విజయ స్నేహితురాండ్రతో. చిన్నతనంనుంచీ విజయ భావాలకూ ఇంటి వాతావరణానికీ చుక్కెదురు. తండ్రి చేయూతే విజయ ఒక వ్యక్తిత్వం ఏర్పరుచుకోవటానికి కారణమైంది. కూతురు తెలివైందనీ, చక్కగా చదువుతుందనీ అనుకున్నప్పుడు తల్లి సంతోషిస్తుంది గానీ ఆడపిల్ల అంత గడుగ్గాయిగా తయారుకావటం ఆవిడ ఆమోదించదు.

ఇక నాయనమ్మ సనాతనత్వానికీ మనవరాలి ఆధునాతనత్వానికీ తరుచూ ఘర్షణ జరుగుతూనే ఉంటుంది. శరవేగంతో మారిపోతూన్న కాలానికి విజయను ప్రతిబింబంగా ఊహిస్తూ—"ఎంత తేడా! ఎంత తేడా!" అంటూ ఆశ్చర్యంతో రాయిలా అయిపోతూ ఉంటుంది నాయనమ్మ. విజయ తేలిగా నవ్వేసి నాయనమ్మ బుజాలు పట్టుకు ఊపి—"నాయనమ్మా! నువ్వు ఉత్త చాదస్తం మనిషివి" అంటూ పకపకా నవ్వేస్తుంది.

ఎంతటి గడ్డు సమస్య కానీ విజయముందు చిల్లిగవ్వ! గడ్డిపరక! పెళ్ళి ప్రయత్నం మేరువులా వచ్చి మీదపడ్డా నిర్లక్ష్యంగా త్రోసి పారేసింది విజయ తిరస్కారంతో. మరోసారి వాతావరణం వేడెక్కింది. అమ్మా నాయనమ్మా ఉమ్మడిగా యుద్ధానికి సిద్ధమయ్యారు.

"నీ ఇష్టం నీదేగానీ మంచీ చెడ్డా, పెద్దా చిన్నా ఏం లేదన్నమాట? ఈడేరిన దానివి ఇంట ఉన్నావని, ఖర్చులో ఖర్చు కలిసివస్తుందని లక్షణంగా పెళ్ళి చేసుకోమంటే....."

"అమ్మా! నీ లక్షణాలకో నమస్కారం. నువ్వు లక్షణంగా పెళ్ళి చేసేదానికన్నా సలక్షణంగా చదువుకొంటున్నాను. నాకేమీ ఇరవైలూ ముప్పైలూ దాటలేదు.

పెళ్ళి నా పెళ్ళి ఒక్కసారి జరిగి ఖర్చులు తగ్గటానికి మే మిద్దరం ఒక్కసారే పుట్టలేదు. ఇంతకన్నా నేనేం చెప్పను? నాకు ఎంతో చదువుకోవాలని ఏదో, కావాలని ఉంది. నాకోరిక నీతో కాకపోతే ఎవరితో చెప్పుకోను? నా చదువు మాన్పించి ఏదో చేస్తానంటావు. నీ మనస్సెలా ఒప్పిందమ్మా!"

"పోనీ అలాగే చదువుకో. పెళ్ళి చేసుకొని చదువుకొంటున్నవాళ్ళు ఎంతమంది లేరు? ఈ మాత్రానికే పెళ్ళి వద్దనటందేనికే వెర్రి?"

"పెళ్ళి చేసుకున్నాక చదువు చదువే నాయనమ్మా! నాకు అది ఇష్టంలేదు. అయినా నాకేమంత వయసు మించిపోయిందని మీ పట్టుదల? పదిహేనేళ్ళకు పెళ్ళి—పదహారేళ్ళకు తల్లినా? నా కేం నచ్చలేదు నాయనమ్మా!"

"ఇదేం విడ్డూరమే! పదిహేనేళ్ళంటే ఇంకా చిన్నతనమా? నా పెళ్ళి తొమ్మిదోఏట జరిగింది. అప్పుడు మీ తాతకు పాతిక నిండాయట. ఈడూ జోడూ సరిపోయిందని నలుగురూ ఎంతో ముచ్చటపడ్డారు." నాయనమ్మ కించిత్తు సిగ్గుపడుతూంటే విజయ నగంలో అడ్డు తగిలి—"నాకు తెలీక అడుగుతానూ, మీ ఇద్దరికీ ఈడూ జోడూ సరిపోతే పైవాళ్ళకెందుకూ ముచ్చట" అంది చెంపకు చెయ్యి చేర్చుకొంటూ.

"ముచ్చట కాదుటే? చూడ లక్షణంగా ఏది జరిగినా ముచ్చటే. నువ్వు చిన్నతనం చిన్నతనం అంటూ గొడవ చేస్తూంటేనూ చెప్పుకొస్తున్నా......ఆ పెళ్ళి అయిందా? పన్నెండో ఏట కాబోలు మీ నాన్న కడుపులో పడ్డాడు."

"అవునవును. నువ్వు వెళ్ళి ఆస్పత్రిలో పడ్డావు. సమయానికి వైద్య సౌకర్యం లేకపోతే పన్నెండేళ్ళ పసితల్లీ బిడ్డా హరోంహరా! ఎందుకు నాయనమ్మా తాతలనాటి చాదస్తాలు చెబుతావు? నీకూ నాకూ రెండు తరాల అంతరం ఉంది. తెలుసా? నీపెళ్ళి తొమ్మిదో ఏట జరిగితే నా పెళ్ళి పందొమ్మిదో ఏట జరగాలి. అంతే!" విజయ లేచి వెళ్ళిపోయింది.

నాయనమ్మ లబో లబోమని మొత్తుకొంది. "చదవ నేర్చిన ఆడదీ, వండ నేర్చిన మగవాడూ ఎందుకు పనికి వచ్చినట్టు? గుంటవెధవ దగ్గర్నుంచీ వాళ్ళ నాన్నే దాన్ని పాడు చేశాడు. కొమ్ము లిచ్చాడు. పాడవటానికి సిద్ధంగా ఉంది. ఎన్ని చెప్తుందీ! ఎన్ని చెప్తుందీ? దీని చదువుమండా! ఏం ఉద్యోగం

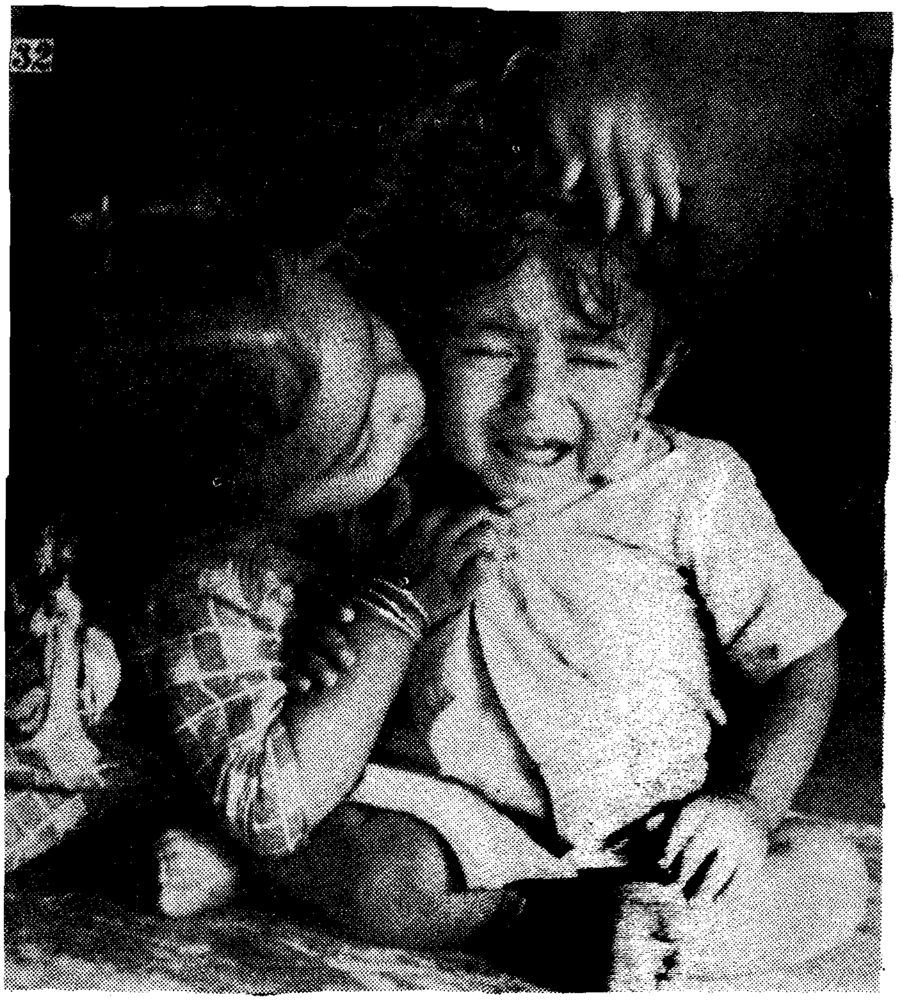

ఓదార్పు — ఫోటో—యు. రంగా (కర్నూలు)

వెలగబెడుతుంది? దీనికి గుణం గుట్టూ ఎలా వస్తాయి?" అంటూ లక్ష తిట్టిపోసింది. కాని ఏమీ లక్ష్యపెట్టకుండా విజయ బాత్‌రూంలో నీళ్ళు తోడుకోసాగింది. నాయనమ్మ గబ గబా దొడ్లో కెళ్ళి—"నీ అగడం మీ నాన్నకు చెప్ప మంటావుటే?" అంటూ అరిచింది కోపం కొద్దీ.

"అక్కర్లేదు. నేనే చెప్తాను" అనేసి దభాలున బాత్‌రూం తలుపులు వేసేసుకొంది విజయ. నాయనమ్మ హతాశురాలై వెనక్కు తగ్గింది. విజయ నెగ్గింది. నాయనమ్మ ఓడి పోయింది. కూతురి ఉద్దేశ్యం తెలుసుకున్న రామారావుగారు వెంటనే తన ఉద్దేశ్యం మార్చు కున్నారు. మాట మాత్రం కూడా కూతుర్ని మందలించలేదు. విజయ పెళ్ళి రద్దయి పోయింది.

కల్యాణి పెళ్ళి లక్షణంగా జరిగిపోయింది.

• • •

పెళ్ళి సందడిలో కొత్త అల్లుడి సంతోషంలో అంతా విజయమీద కోపం మరిచి పోయారు. పరిస్థితి చల్లబడిపోయింది. విజయ శారదను మొదటి ఫారంలో చేర్పించింది. ఆఖరి సంవత్సరం అంతా భవిష్యత్తుమీద ఏవో కోరికలతో ఎన్నో ఆశలతో శ్రద్ధగా చదివింది విజయ. లాంఛనంగా తను పాసయ్యాననే

విజయ

బుజువుకోసం పరీక్షా ఫలితాలు చూసుకోవల సిందే గాని అంతకుముందే తాను మంచి మార్కులతో పాసౌతానని విజయకు బాగా తెలుసు.

పరీక్షా ఫలితాలు తెలిసిన రోజు ఇంటి నిండా సంతోషం ఆవరించుకొంది. నాయనమ్మ కూడా విజ్జిని మెచ్చుకొంది. అమ్మ గర్వపడింది. అన్నయ్య ఏదో బహుమతి ఇచ్చాడు. అన్నిటికీ విజయ చిరునవ్వుతో సమాధానాలు చెప్పింది. విజయ మనసు ఎన్నో ఊహలతో నిండిపోయింది—ఇక తనేం చెయ్యాలి? ఇప్పటికి ఒక ఘట్టం గడిచింది. స్కూలు చదువు ముగిసిపోయింది. కాలేజీలో చేరటమా? నాన్నగారు ఏమంటారు? తనకు చదువు చెప్పిస్తే వృథా ఎప్పుడూ కాదు. ఎంత కష్టమైన చదువు కానీ తను చదవలేదనే జంకులేదు. తను చదవాలి. ఎంతో చదవాలి. అంతులేకుండా చదవాలి. చదివి చదివీ చదువు అంటే విజయ అన్నట్టు కావాలి. కాలేజీలో చేరాలి. డాక్టర్ కావాలి. ఏం, కాలేదా? ఈ డాక్టర్లంతా ఒకప్పుడు తనలా స్కూల్ఫైనల్ వాళ్ళు కారా?......విజయ ఎన్నో ఆలోచనలు చేసింది. ఆ పగలంతా చాలా ముభావంగా

తిరిగింది. రాత్రి నాన్నగారు భోజనంచేసి వెళ్ళి పడగదిలో చదువుకొంటూ కూర్చుంటే విజయ కొంతసేపు తటపటాయించి వెళ్ళి తండ్రి దగ్గర కూర్చుంది.

"అన్నం తిన్నావా అమ్మా!"

"తిన్నాను నాన్నా!"

కొంత విరామం......"నీ స్నేహితురాళ్ళు అంతా పాసయ్యారా?"

"పాపం సుశీల ఫెయిలయ్యింది."

"......................"

"*నాన్నా! విమల కాలేజీలో చేరుతుందట*" విజయ తండ్రిమొహంలోకి సూటిగా చూడలేకపోయింది. తలదించుకునే అంది. కాని ఆ తండ్రి మొహం ఎంత చిన్నబోయిందో కూతురు చూసిఉంటే ఆ పైన సంభాషణ పెంచగలిగేది కాదేమో! నాన్నగారి మౌనం విజయను ప్రోత్సహించింది. "నాన్నా! కాలేజీ సీటుకు దరఖాస్తు పెట్టనా?" ప్రతి మాట లోనూ ప్రతి అక్షరంలోనూ శతవిధాలా తన కోరిక తెలియజేస్తూ తల ఎత్తి తండ్రి కళ్ళ లోకి చూస్తూ మనసు బయటపెట్టింది విజయ. నాన్నగారి మొహం మరీ కాంతి విహీనమైపోయింది. విజయ హృదయం కొట్టుకులాడింది. ఆశనిరాశలమధ్య ఊగి పోయింది. కళ్ళు ఎత్తి అలాగే చూస్తూ ఉండి పోయింది.

"అమ్మా! విజయా! నువ్వు చిన్నదానివే గాని నన్ను క్షమించు తల్లీ!"

"నాన్నా!" ఆశ్చర్యంతో అతి నెమ్మదిగా అంది విజయ.

"అవునమ్మా! నువ్వు ఇలా అడగటానికి వస్తావని నాకు తెలుసు. నువ్వు పరీక్షలు రాసింది మొదలు నేను ఆలోచించని రోజు లేదు. నీ అభివృద్ధికీ నీ మేధాసంపత్తికీ మన సారా సంతోషించేవాళ్ళు ఎవరైనా ఉంటే మొదటి వ్యక్తిని నేనే. నీలో అపారమైన తెలివితేటలు ఉన్నాయి. అంతులేని శక్తిసామర్థ్యాలు ఉన్నాయి. అన్నీ నేను అర్థం చేసుకున్నానమ్మా! కాని తల్లీ......" నాన్నగారు క్షణ కాలం ఆగారు. విజయ జరగబోయేదంతా సున్నితంగా అర్థం చేసుకొంది. గుండెలు బద్దలైపోకుండా పట్టుకొంది.

"చూడమ్మా విజయా! మన ఆర్థిక స్థితి నీకు తెలీదా? అన్నయ్యకు కాలేజీ చదువులు చదివించలేక కదా కోర్సుకు పంపాము? ఇంతకన్నా నీకు నేను ఏమీ చెప్పలేను. నువ్వు ఆలోచించి చూడు విజయా! ఎంతమాత్రం అవకాశాలు ఉన్నా నీ అభివృద్ధిని ఆటంకపరుస్తానుకొంటున్నావా తల్లీ! నీ వంటి కూతుర్ని పొంది కూడా సలక్షణంగా పెంచుకోలేని దౌర్భాగ్యుణ్ణి విజయా!'' నాన్నగారు అరచేతిలో నుదురు పెట్టుకొని బాధగా రాసుకొంటూ మరి మాటలాడలేనట్టు మౌనం వహించారు. నాన్న

అన్న ప్రతి మాటనూ శ్రద్ధగా గంభీరంగా వింది విజయ. అర్థం చేసుకోవటానికి ప్రయత్నించ సాగింది. పేకముక్కల మేడ చెదిరి పోతూంటే చూడగలిగింది.

నాన్నగారు విజయ తల నిమురుతూ—"విజయా! నీకు బాధగా ఉంది కదూ? నన్నేం చెయ్యమంటావు తల్లీ?" అంటూంటే విజయ సహించలేకపోయింది. "నాన్నా! అంతా నీ ఇష్టం నాన్నా! నేను వెళ్తాను" అనేసి లేచి చరచరా వెళ్ళిపోయింది. తండ్రి కళ్ళు మూసుకొంటే నీటి బొట్లు రాలిపడ్డాయి.

విజయ ఏడిచింది. ఊహ తెలిశాక తొలిసారిగా ఏడిచింది. ఎన్ని ఆశలు! ఎన్ని ఆశయాలు! ఎన్ని ఆలోచనలు! ఎంత విద్యా కాంక్ష! ఎన్ని నమ్మకాలు!....అన్నీ ఏం కావాలి? ఎలా తీరాలి? భగవాన్! ఏమిటీ దౌర్భాగ్యం? ఏది కావాలని దేవిరిస్తే అదే కరువు చేస్తావు? అక్కరలేదని అసహ్యపడితే అంటకడతావు? ఇదా న్యాయం? ఈ కాంక్ష ఎలా తీరాలి? ఈ బాధ ఎలా పోవాలి?......విజయ ఎంతోసేపు ఏడ్చింది. ఏడిచాననీ ఏడుస్తున్నాననీ అర్థమైనప్పుడు అదిరి పడింది. పిరికిగా ఏడవట మనేది విజయ దృష్టిలో హీనం. మనిషికి కన్నీళ్ళు రానివ్వని మనోధైర్యం కావాలి. కన్నీళ్ళను ఆపుకోగలిగే అంతశ్శక్తి పెరగాలి. ఆ క్షణం వరకూ విజయ అలానే అనుకొనేది. ఏడిచే వాళ్ళను చూస్తే చిరాకుపడేది. ఈ ఆడవాళ్ళు అస్తమానూ ఎందుకు ఏడుస్తూ ఉంటారు? ఆడవాళ్ళం మనూ అని బుజావు చేసుకోటానికా? ఏడవకుండా భరించగలిగే సామర్థ్యం లేకనా? అందుకే ఆడదంటే అందరికీ తేలిక అభిప్రాయం. ఏడవటం మహా చెడ్డగా భావించే విజయ—కన్నీళ్ళను అసహ్యించుకొనే విజయ—ఏడ్చింది. తనివితీరా ఏడ్చింది. కాని విజయ స్వానుభవంతో ఒక సగ్నసత్యం తెలుసుకోగలిగింది. జీవితంలో ప్రతిక్షణమూ సిద్ధాంతాల ప్రకారమే గడవదు. ఏ నిమిషమైనా సహజతలకు లొంగిపోవలసి ఉంటుంది.

విజయ ఆశలకు ఆటంకం కలిగింది. మనసులో రేగిన ఉధృతాన్ని కన్నీరు కొంతవరకూ కడిగివేసింది. కళ్ళు మూసుకొని నుదుటిమీద చెయ్యి వేసుకు పడుకొంటే నాన్నగారు బాధతో నుదురు రాసుకోవటం కనిపించింది.

"నువ్వు చిన్నదానివే గాని నన్ను క్షమించు తల్లీ!"....నాన్నఎంత బాధపడ్డారు!—"నాన్నా! మీరే నన్ను క్షమించాలి. తాహతు తెలుసుకోలేని కోరికలు కోరి నిన్ను క్షోభపెట్టాను. ఇది నా దురదృష్టం గానీ నువ్వు చెయ్యగలిగిందేమీలేదు. నీ మీద నాకు కోపంలేదు" అని వెంటనే వెళ్ళి నాన్నకు చెప్పాలనిపించింది.

అవును. నాన్నమాత్రం ఏం చెయ్యగలడు? అన్నయ్య కోర్సు పూర్తి కావాలి. అక్కయ్యకు పురుడూ పుణ్యం జరుపుతూ ఉండాలి. శారదను స్కూలుఫైనలువరకేనా చదివించాలి. ఈలోపు ఇంటి ఖర్చులన్నీ సర్దుకురావాలి. చెయ్యబోయే పెళ్ళిళ్ళకు కట్నాలు కూడబెట్టాలి. వీటి కన్నిటికీ జతగా తన కాలేజీ చదువా? ఎవరికి సాధ్యం? ఒక్క వ్యక్తి సంపాదన, ఒక గుమాస్తా రాబడి—ఎన్ని పనులు జరుపుతుంది? పెద్దవాళ్ళ కష్ట సుఖాలు గమనించకుండా గాలిలో మేడలు కట్టుకోవటం, తీర్చుకోలేని కోరికలు పెంచుకోవటం వివేకమా? ఇంతమాత్రం చదువగలిగినందుకు సంతోషించకూడదా?.... విజయ గంటల తరబడీ రోజుల తరబడీ ఆలోచించింది. ఒక్క ఆలోచించటంతప్ప తను చెయ్యగలిగిందేమీ లేదనుకొంది. ఒకనాడు తండ్రి స్వయంగా పిలిచి—"నీ చదువు విషయం ఏమనుకుంటున్నావమ్మా! నీకు బాధగా ఉంటే చెప్పు. ఎలాగో తంటాలు పడతాను" అన్నారు. "వద్దు నాన్నా! నువ్వేమీ బాధ పడద్దు. నేను సంతృప్తిపడటం నేర్చుకుంటాను" అంది నెమ్మదిగా.

నిజంగానే విజయ సంతృప్తిపడింది. కాలేజీ విషయం మరిచిపోయి మనసు నిర్మలం చేసుకోవటానికి ప్రయత్నించింది. మరొక రకమైన బాధ్యతలు మీదపెట్టుకొని సంతోషంగా ఉండాలని నిర్ణయించింది.

• • •

మూడు సంవత్సరాలు దాటిపోయాయి. పరికిణీలు వదిలి చీరల్లో ప్రవేశించిన విజయలో అందం హుందాతనం అధికమయ్యాయి. గడిచిపోయిన కాలమంతా విజయ ఎన్నో విధాల సద్వినియోగపరిచింది. హిందీ పరీక్షలు పాసై ధారాళంగా మాట్లాడటం నేర్చుకొంది. లైబ్రరీ మెంబరై అంతులేనన్ని గ్రంథాలు చదివింది. రేడియో గాయకురాలుగా ఘనమైన ఖ్యాతి పొందగలిగింది. శాస్త్రీయ సంగీతం అంటే ఏమీ ప్రవేశం లేకపోయినా విజయ ఎప్పుడూ మధురమైన కంఠంతో గాలిపాటలు పాడుకొంటూ కూనిరాగాలు తీసుకొంటూ ఉండేది. విజయ రేడియో పాటకాల్లో నటిస్తానంటే నాయనమ్మ తిట్టిపోసింది. కాని మొదటిసారి మనమరాలు పాడిన పాట రేడియోలో వింటూ సంభ్రమాశ్చర్యాలతో ముక్కుమీద వేలువేసుకొంది. "ఎంతైనా పిల్ల తెలివైంది సుమా!" అంటూ

"ద్వేషమేనా బ్రతుకు మార్గం?"

గుస గుసలాడింది కోడలు చెవిలో. విజయ తను సంపాదించిన డబ్బుతో స్వయంగా రేడియో కొన్నప్పుడు నాయనమ్మ తనను తనే తిట్టి పోసుకుంది. మనవరాలి బుగ్గలు నిమిరి ముద్దు పెట్టుకొంది.

విజయ ఏదో కుతూహలంకొద్దీ చిన్నచిన్న కథలు రాయటం కూడా ప్రారంభించి పేరు తెచ్చుకుంది. అక్కడితో కొంత నమ్మకం కుదుర్చుకొని తన రచనాశక్తిని అభివృద్ధి చేసుకోవాలని సంకల్పించుకొంది. అన్నిటితోపాటు నాయనమ్మ దగ్గర మడికట్టుకొని పచ్చళ్ళు నూరటం, అన్నాలువార్చటం, దేవుడిముందు నైవేద్యం పెట్టడంకూడా తెలుసుకొంది. విజయకు తన బాధ్యతలన్నీ చాలాతృప్తి కలిగిస్తున్నాయి. ఎప్పుడూఆనందంగా హడావుడిగా ఉండే విజయ అంటే ఇంట్లో అందరికీ ప్రాణమే.

ఒకనాడు నాయనమ్మకు తటాలున ఏదో గుర్తు వచ్చింది. "అవుతే విజ్జీ, నీకింకా పందొమ్మిదోఏడు రాలేదుటే? "అంటూ ఆరా తీసింది. విజయ ఏదో గ్రహించినట్లు చిరునవ్వు నవ్వి—"వెళ్లిపోతున్నది కూడా. ఆసంగతి ఇప్పుడెందుకు నాయనమ్మా?"అంది.

"ఎందుకేమిటే? ఇంకా ఎన్నాళ్ళిలా ఉంటావు? ఎన్ని అందాలు ఉన్నా ఆలోటు లోటేనేతల్లీ! ఈడు వచ్చిన ఆడదానికి ఆ మూడుముళ్ళూ పడితేగాని..."

"అబ్బబ్బ! నాయనమ్మా! మూడుముళ్ళు వేయిస్తావో. ముప్పైముళ్ళు వేయిస్తావో ఇక అంతా నీఇష్టం. నా అభ్యంతరం ఏమీలేదు" అంటూ నవ్వింది విజయ.

నాయనమ్మ గంపెడు సంతోషంతో పెళ్లి పెద్దరికం స్వీకరించింది. ఆక్షణం నుంచీ ఎన్ని సంబంధాలు చూసినా విజ్జీకి తగ్గవిగా నాయనమ్మకే సంతృప్తి కలగటం లేదు. "దీనిపెళ్లి ఒక సమస్య అవుతుందా ఏమిటే?" అనుకొంది నాయనమ్మ.

* * *

ఓనాడు రామం రేడియో స్టేషన్‌లో విజయకు తనవెంట వచ్చిన స్నేహితుడు శ్రీనివాస్‌ను పరిచయం చేశాడు. విజయ చిరునవ్వుతో 'నమస్తే' చెప్పింది శ్రీనివాస్ ప్రతి నమస్కార ఋణం తీర్చుకున్నాడు.

"విజయా! ఇంతవరకూ ఇటు మనమిద్దరం, అటు మేమిద్దరం విడివిడిగా స్నేహితులం. ఇప్పట్నుంచీ ముగ్గురం ఉమ్మడిగా స్నేహితులం. అవునా!" అంటూ నవ్వాడు రామం.

"అవునన్నయ్యా!" అంది విజయకూడా నవ్వుతూ.

ఆరోజు విజయ రామం కలిసి పాడుతుంటే శ్రీనివాస్ ఆశ్చర్యంగా విన్నాడు. ప్రోగ్రాం కాగానే సెలవుతీసుకొని వెళ్లిపోయాడు. విజయ ఇంటికి బయల్దేరుతూంటే "విజయా,

విజయ

నేనూ అటే వస్తాను. నీతో కొన్ని విషయాలు మాట్లాడాలి" అంటూ విజయను అనుసరించాడు రామం.

"ఏమిటి చెప్తానన్నావ్?" అంది విజయ దారిలో.

"ఇలా నడుస్తూ కాదు. చాలా మాట్లాడాలి. కాస్సేపుపార్కులో కూర్చుందాం పద" అన్నాడు రామం.

"అంత గొప్ప విషయమేమిటి బాబూ? సరే. పద "అంటూ పార్కులోకి దారితీసింది విజయ. "ఇక ఇప్పుడు చెప్పు. వింటాను" అంది పచ్చగడ్డిలో చతికలబడుతూ. రామం ప్రక్కన కూర్చున్నాడు.

"ఇందాక పరిచయం చేశాను-శ్రీనివాస్... అతన్ని గురించి నీ ఉద్దేశ్యం?"

"బావుంది. మధ్య అతన్ని గురించి నాఉద్దేశ్యం ఏమిటి?"

"అతనికింకా పెళ్లికాలేదు. ప్రస్తుతం అదే సమస్యలో ఉన్నాడు."

"ఉండనీ! నాకెందుకు?"

"నీ గడుసుదనం తెలుసులేమ్మా. ప్రస్తుతం నువ్వూ అదే పరిస్థితిలో ఉన్నావు. అందుకే నిన్ను వాడికి చూపించాను."

"అలాగా? ఎవరినడిగి నన్ను చూపించావు?"

"నీకు చక్కటి పెళ్లికొడుకును చూడమని మీ నాయనమ్మ నెల్లాళ్ల క్రిందటే చెప్పిందే!"

"ఓహో! అయితే పెళ్లి పెత్తనమంతా మీరిద్దరే చెలాయిస్తున్నారన్నమాట" అంటూ

కుడ్యశిల్ప సౌందర్యం
ఫోటో—ఎన్. వెంకటేష్
(హైదరాబాదు)

నవ్వింది విజయ.

"నేను హాస్యానికి చెప్పటంలేదు విజయా? నిజంగా మీ ఇద్దరికీ ఇష్టమైతే ఈ పెళ్లి జరిపించాలని నా ఉద్దేశ్యం. శ్రీనివాస్ ఎం. ఎ. పాసయ్యాడు. లైఫ్ ఇన్స్యూరెన్స్ డిపార్ట్‌మెంట్‌లో పనిచేస్తున్నాడు. సభ్యత, సంస్కారాలు తెలిసినవాడు. 'ఊ' అంటే మూడుకోట్లమంది అమ్మాయిలు, వేలకొద్దీ కట్నాలు! కాని వాడి కాదృష్టిలేదు. ఎంతమందిని చూసినా వాడికి సంతృప్తి కలగడంలేదు. ఇంటా బయటా వాడి పెళ్లి గురించి గొడవే. వాడికీ వయస్సు వచ్చింది కాబట్టి పెళ్లిచేసుకోవాలని, పెళ్లాంతో హాయిగా సినిమాలూ—షికార్లూ—బజార్లూ—ఝామ్మని తిరగాలనీ ఉంది. కాని అసలు పెండ్లి కూతురు దగ్గరే వచ్చిపడింది చిక్కు. తొందరపడి ఏనిర్ణయమూ చేసుకోలేక పోతున్నాడు. తను పెళ్లిచేసుకుంటే అది సుఖమయం అవుతుందో కాదో అనేదే వాడిభయం." రామం ఆగాడు.

"విజయ నవ్వింది "బావుంది. అయితే ఏం చేస్తాడట?"

—"మరి విను. అదేకదా నీకు చెప్పేది. మొన్న వొకనాడు మా ఇంట్లో కూర్చుని నేనూ వాడూ, మీ వదినా ఏవేవో కబుర్లు చెప్పుకొంటున్నాం. అందులోనే వాడిపెళ్లి ప్రసక్తి వచ్చింది. వాడు తన మనసులోని విషయం ఏదో చెప్పాడు. దానికి మీ వదిన నీలాగే నవ్వుతూ 'బావుంది అన్నయ్యా! అంతానిలా భవిష్యత్తు తలుచుకొని భయపడతారా? నీకంత భయమైతే పెళ్లికూతురుతో నీ మనసులో విషయాలన్నీ ముఖాముఖి మాట్లాడి నీకు నచ్చితేనే పెళ్లి చేసుకోరాదూ?' అంది హాస్యంగా.

'అమ్మో! శ్రీనివాసులుంగారికి స్వయంవరం కూడానా? జాగ్రత్తరోయ్! ఈ రోజుల్లో అమ్మాయిలు మరీ గడుసుగా ఉంటున్నారు' అంటూ నవ్వాను నేను. మాతో పాటు వాడు కూడా నవ్వాడు. ఆ తర్వాత వాడేం ఆలోచించుకున్నాడో గాని అదే పట్టుపట్టి కూర్చున్నాడు. 'పెళ్లి చూపులంటూ ఓనిమిషం పాటు మొహాలు చూసుకున్నంతమాత్రం ఏం తెలిసిపోతుంది? నేను స్వయంగా వధువుతో మాట్లాడి పెళ్లి చేసుకుంటాను. అంతే' అంటూ చెప్పుకొచ్చాడు. వాడి సమస్య గురించి ఆలోచిస్తే చటుక్కున నువ్వు గుర్తుకు వచ్చావు విజయా! ఇన్నాళ్ళూ నిన్ను తెలిసిఉండి కూడా వాడికీ సంగతి చెప్పనందుకు నన్ను నేనే తిట్టుకున్నా ననుకో. వెంటనే నా ఊహ మీ వదినకు కూడా చెప్పాను. 'నిజంగా ఈ పెళ్ళిజరిగితే ఎంతోఅందంగా ఉంటుంది' అంది. అందుకే వాణ్ణి ఏదో మిషమీద తీసుకొచ్చి నిన్ను చూపించాను. ఇంతవరకూ వాడికి ఈ సంగతి చెప్పలేదు. ముందు నీ ఉద్దేశ్యం తెలుసుకొని వాడికి చెప్పాలనుకుంటున్నాను. ఏమంటావు? అసలు వింటున్నావా నేను చెప్పింది?" అన్నాడు

రాము ముగిస్తూ.

"ఆ. ఆ. వివకేం? అప్పుడే అంత పరధ్యాన్నం రాలేదులే" అంటూ నవ్వి—"ఇంతకూ నన్నేం చెప్పమంటావ్?" అంది.

"శ్రీనివాస్ నీకు నచ్చాడా?"

"ఛ! పోద్దూ!"

"చెప్పు విజయా! అన్నయ్య దగ్గర చెల్లి సిగ్గుపడుతుందా?"

"నచ్చితే నన్నేం చెయ్యమంటావ్?"

"అతనితో మాట్లాడుతావా?"

"ఏవిటి మాట్లాడేది?"

"అతనే అడుగుతాడు. నువ్వు చెప్పు. నీకు కావలసింది అడుగు. అతను చెప్తాడు. దాదాపు ఇంటర్వ్యూ అన్నమాట."

"బావుంది లే."

"చెప్పు మరి."

"ఎక్కడ మాట్లాడేది?"

"మీ ఇష్టం. మా ఇంట్లో అయినాసరే! ఈ పార్కులో అయినాసరే!"

"నాకు సిగ్గు బాబూ! వదిన హాస్యం చేస్తుంది!"

"ఛ! దానికి మాత్రం తెలీ దేమిటి? నీ కా భయం ఏమీ వద్దు."

"అయితే ఈ సంగతి నాన్నకు చెప్పవద్దా?"

"ముందే వద్దు. ఇంటర్వ్యూ కానీ! మీరు పరస్పరం ఇష్టపడితే తర్వాత నేను చెప్తాను. పెద్దవాళ్ళ ద్వారా నిశ్చయం చేద్దాం. ముందే చెప్పేస్తాం అనుకో. ఒకవేళ ఏ కారణం చేతనైనా మీ ఇద్దరికీ ఇష్టం లేకపోతే అప్పుడేం బావుంటుంది?"

"అవునులే. ఈ సంగతి నాయనమ్మ వింటంటే తిట్టిపోస్తుంది."

"అయితే. నువ్వు సిద్ధం అన్నమాట. ఈ రాత్రే వాడికి అంతా చెప్తాను. రేపు ఏ కబురూ నీకు చెప్తాను."

"సరేలే. ఇక పోదాం. గొప్ప కబురు అందజేశావు."

"కాదేమిటి మరి?" అంటూ లేచాడు రాము.

* * * *

విజయ దాదాపు ఆ రాత్రంతా ఆలోచనలతో జాగారం చేసింది. శ్రీనివాస్‌తో ఇంటర్వ్యూ! తలుచుకొంటూవ్నకొద్దీ ఆశ్చర్యం కలుగుతూంది. విచిత్రం అనిపిస్తోంది. శ్రీనివాస్! అందమైన పేరుకదూ? తగినట్టే సుందరమైన రూపం! కుడిచేతి షర్టు మడతల మీద ఎడం చేయి దండకట్టుకుని నించుంటే వాచీ గ్లాస్ తళ తళా మెరుస్తూ, ఠీవిగా—దర్జాగా—అబ్బా! ఏం హుందాతనం! సూటిగా నిశితంగా చూసే చురుకైన కళ్ళూ! పాపిడి లేకుండా మేడ మెట్లమాదిరి పైకి—పైపైకి—పోయే కారు నల్లటి జుట్టు!—ఎంతైనా నిజమైన సౌందర్యం మగవాడిదే—శ్రీనివాస్! అక్షరాలా శ్రీనివాస్! వధువుతో ఇంటర్వ్యూ కోరుతున్నాడా? ఏం అడుగుతాడటా? అంత దర్జాగల వ్యక్తిని ఏం సమస్యలు బాధిస్తున్నాయి? ఈ ఇంటర్వ్యూతో అవి అన్నీ పరిష్కారం చేసుకుంటాడా?......తను అతనితో—ఏకాంతంగా మాట్లాడుతుందా?.... అసలు మాట్లాడగలదా? అతనికి నచ్చితే....? పెళ్ళి చేసుకుంటాడా? ఎంత విడ్డూరంగా ఉందీ విషయం! వివాహం నిర్ణయించుకోవటం ఇంత సులభమా? విజయకు శ్రీనివాస్‌నూ అతని నిర్ణయాలనూ తలుచుకొంటూన్నకొద్దీ సిగ్గుకన్నా సంభ్రమం ఎక్కువ కాసాగింది. పెళ్ళి అంటే అతనికి ఎంతటి పవిత్ర భావం ఉందీ! అవును కదూ? పెళ్ళి ప్రతి వ్యక్తికీ తప్పనిసరి సంఘటన. దాంపత్యం రెండు జీవితాలకు అపురూపమైన బాంధవ్యం! కష్ట సుఖాలను నిర్ణయిస్తూ రెండు జీవితాలను పరిపాలించేది పెళ్లి! అందుకే అతను ఇంతగాఢంగా నిర్ణయించుకున్నాడేమో! "భగవాన్! చిన్నదాన్ని నేను చేసే ఈ సాహసాన్ని మన్నించి ఆశీర్వదించు ప్రభూ!"

* * * *

విశాలమూ పరిశుభ్రమూ అయిన గదిలో శ్రీనివాస్ ఒంటరిగా సోఫాలో కూర్చుని ఉన్నాడు. మనసంతా ఆలోచనలు అల్లిబిల్లిగా అల్లుకుంటున్నాయి. రెండు జీవితానికి ప్రాతిపదిక వంటి కల్యాణం నిర్ణయించుకొనే ఈ సమయం—భవిష్యత్తును శాసించే ఈ ఘడియలు......ఏమౌతుంది? విజయ వంటి అమ్మాయినే నేమో తాను కోరుతున్నది. విజయలో ఏదో విశిష్టత గోచరించింది తనకు—ఈనాటికి తన కోరికలన్నీ రూపు ధరించి విజయగా....

"నమస్తే!"

ఆలోచనల్లో కలవరపడ్డాడు శ్రీనివాస్! విజయ గుమ్మంలో నిలబడిఉంది. చిరునవ్వుతో లేచి నిలబడి—"రండి" అంటూ గౌరవపూర్వకంగా ఆహ్వానించాడు. విజయ వచ్చి టేబుల్ ప్రక్కన కుర్చీలో కూర్చుంది. శ్రీనివాస్ విజయ వేష భాషలు చాల సున్నితంగా పరిశీలించ సాగాడు. విజయ అందమైంది. నిరాడంబరంగా ఉంది. క్రిందటి ఘడియవరకూ ముక్కూ మొహం ఎరగని ఒక పరాయి వ్యక్తి ఎదుట తన వివాహ విషయాలు సంప్రదించుకోవటానికి విజయ కపీసం కళ్ళలో కలవరపాటైనా కన్పించనీయకుండా గంభీరంగా కూర్చుంది. ఏమైనా అలంకరించుకొందా? అనిపించలేదు. తెల్లటి నుదుట సన్నని కుంకుమరేఖ దిద్దుకొంది. నల్లటి బారెడు జడలో ఒకే ఒక ఎర్రగులాబీ ఉంచుకొంది. మృదువైన చేతులకు నిండుగా గాజులు వేసుకొంది. తెల్లని శరీరంమీద మరీ తెల్లని చీర ధరించింది. మర్యాద సూచకం కాబోలు- పల్చటి పైట కొంగు కుడిచేతిమీదుగా తీసుకొని మెడ కొంచెంపక్కకు వంచి నేలకేసి చూస్తూ కూర్చుంది. విశేష మేమంటే విజయ అలంకరించుకున్నట్టు గాక అవి అన్నీ తనకు సహజమే అన్నట్టు కన్పించింది. విజయలో ఎక్కడా వెర్రితలలు వేసిన నవనాగరకత తాలూకు లక్షణాలు మచ్చుకైనా కానరాలేదు. చంద్రబింబం వంటి ఆ మొహంలో ఏదో కళ... అద్దాలవంటి ఆ చెక్కిళ్ళలో ఏదో అందం...... శ్రీనివాస్ తృప్తిగా ఫీలయ్యాడు. ఇటువంటి రూపురేఖలే తను కోరేది. విజయతో ఎన్నో విషయాలు మాట్లాడాలి. మంచి చెడ్డలన్నీ విపులంగా తెలియపరచాలి. ముఖ్యంగా విజయకు తాను అర్థం కావాలి. విజయ కూడా ఇలాగే ఆలోచిస్తూందా?

"విజయా!"

(సశేషం)

కలస్వనము

బి. వి. రామారావు

శ్రవణ కుహరాలలో
చొచ్చెనే మృదుగీతి
ఎందుండి వచ్చెనే
ఎవరు పాడేరే?

హృదయతంత్రులు మీటి
మదివలపు నెగమీటి
భావపరిధులు చాటి
బ్రతుకుగతుకులు దాటి॥

మధుర మధుశాలలై
మనసిజుని లీలలై
ప్రణయ సుమమాలలై
సరసానుకూలలై॥

కోకిలాలాపమై
గోపికా తాపమై
భావజుని ధూపమై
భామాకలాపమై॥

అన్యాపదేశమై
అభినవాదేశమై
ప్రియుని నిర్దేశమై
మేఘ సందేశమై॥

విజయ

(క్రిందటి సంచిక తరువాయి)

ముప్పాళ రంగనాయకమ్మ

జరిగిన కథ

విజయ తెలివైనది. తన బాగోగులు స్వయంగా నిర్ణయించుకోగలదు. అక్క పెళ్లితోపాటు తనకు కూడా పెళ్లి చేస్తామని పెద్దలు అంటే కాదని, చదువు కొన్నది. చిత్రక నేర్చింది. తన ఇష్టం మీదనే పెళ్లి చూపులకు సమ్మతించినది.

విజయ తలెత్తి చూసింది చాల మంచిగా "చెప్పండి" అన్నట్టు. విజయ శ్రీనివాస్‌తో మాట్లాడటానికి సిద్ధంగా ఉంది.

"రామం నా గురించి మీకు చెప్పేఉంటాడు."

"చెప్పారు." విజయ కంఠధ్వనిలో సరళత గోచరించింది. శ్రీనివాస్ క్షణం ఆగాడు- "ఈ ప్రసంగంలో నా కెంత బాధ్యత ఉందో మీకూ అంతే ఉంటుంది విజయా! ఈ క్షణం వరకూ మనలో ఎటువంటి నిర్ణయాల్లూ లేవు. కాబట్టి ప్రతి విషయం చాల లోతుగా ఆలోచించి మీ మనసుకు వచ్చిన విధంగా నిర్భయంగా నిర్మొహమాటంగా మాట్లాడండి. అదే నేను కోరేది. ఇది మన జీవితాలకు సంబంధించిన ఘట్టం. ఎవర్నెవరు మోసగించినా తర్వాత మనమే అశాంతి పాలవాల్సి ఉంటుంది."

విజయ శ్రద్ధగా వింది.

"ఈ ఇంటర్వ్యూకు మీరు మనస్ఫూర్తిగా అంగీకరించారా? లేక మీవా రెవరైనా...."

"లేదు. నన్నెవరూ ఒత్తిడి చెయ్యలేదు. నేను మనస్ఫూర్తిగా అంగీకరించాను."

"ఎందుకు అంగీకరించారో కారణం చెపుతారా?"

"మీ కోరిక నాకు నచ్చి అంగీకరించాను. ఒట్టి చూపులకంటే పరస్పరం మాట్లాడుకోవటంలో ఎక్కువ ప్రయోజనం ఉంటుంది. నేనే అలా నిర్ణయించుకొంటే నా కోరిక తీరుతుందనే నమ్మకం లేదు. కాని వచ్చిన అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోవచ్చు కదా? అందుకే అంగీకరించాను."

"నా కోరిక మీకు సమంజసంగా తోచటం సంతోషం విజయా! ఈ ప్రసంగానికి ఇద్దరి దృష్టిలోనూ విలువ ఉంటుంది."

విజయ శ్రీనివాస్ మొహంలోకి చూస్తూ అంది—"నిజానికి ఇది విన్నప్పుడు కొంత జంకాను. కాని తర్వాత బాగా ఆలోచించి ధైర్యం చెప్పుకున్నాను."

"ఇందులో మీరంత భయపడవలసిం దేమీ లేదు విజయా! ఇది పరీక్షలకు హాజరవటమేమీ కాదు కదా? మన అభిప్రాయాలు ఒకరిని ఒకరం తెలుసుకొంటాం. అంతే. నిండు జీవితాన్ని నిర్ణయించుకొనే ఈ సమయంలో ఈ మాత్రం ధైర్యం చేయగలగాలి." విజయ మందహాసం చేస్తూ అంది—"దైవ ప్రేరణ లేకుండా మీ జీవితాన్ని మీరే నిర్ణయించుకోగల ననుకుంటున్నారా?"

"అది వేరే సంగతి. సుఖమైనా దుఃఖమైనా భగవంతుడు ప్రసాదించా డనుకొనేదానికన్నా నాకు నేను చేసుకున్నా ననుకోవటంలో సంతృప్తి ఉంటుంది. నేను వధువుతో మాట్లాడి తీరాలని నిర్ణయించుకోటానికి కారణం నా జీవి

తాన్ని సుఖమయం చేసుకోవాలనే కోరిక. నా పరిస్థితులు నా మంచి చెడ్డలు వివరంగా వధువుకు తెలియాలి. అలాగే ఆవిడ విషయాలు నేను తెలుసుకోవాలి. పరస్పరం ఏకీభవించాలి. ముసుగులో వ్యవహారంగా ముందు పెళ్ళి తతంగం జరిగిపోయిన తర్వాత ఒకరి మనసు ఒకరికి సరిపడకపోతే బాధపడి ప్రయోజనం లేదు. జీవితాన్ని నేనంత తేలికగా తీసుకోను—వింటున్నారనుకొంటాను." శ్రీనివాస్ విజయ కళ్ళలోకి చూస్తూ ఆగాడు. విజయ చూపులు దించుకొంది—"వినటమే కాదు. చెప్పండి. అర్థం చేసుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తాను" అంది వినయంగా. విజయ ప్రవర్తనలో మర్యాద చిన్నారితనమే గాని అవివేకంగా సిగ్గుపడి చిరాకు పెట్టే లక్షణా లేమీలేవు. శ్రీనివాస్ ప్రారంభించాడు—"మాకు నాన్నగారు లేరు. ఇంటికి నేనే పెద్దవాడిని. అమ్మ ఉంది. ఆవిడ కోడలు కావాలని కలవరపడుతూంది. తర్వాత విధవ అక్కయ్య ఒకావిడ ఉంది. ఆవిడకు భర్త తరఫు కొంత ఆస్తి ఉంది. నాలుగు సంవత్సరాల కూతురు ఉంది. ఆవిడ కొన్ని సంవత్సరాల వరకూ పుట్టింటే ఉండవలసిన వ్యక్తి. నా తర్వాత చెల్లి కాపరం చేసుకొంటూంది. పుట్టింటికి వస్తూ పోతూ ఉంటుంది. తమ్ముడు ఈ సంవత్సరమే మెడిసిన్‌లో జాయినయ్యాడు. ఆఖరి చెల్లి నాలుగవ ఫారం చదువుతూంది. దానికి తగినంత చదువు చెప్పించి పెళ్ళి చెయ్యాలి. ఇదీ మా కుటుంబం. అందర్నీ మీకు పరిచయం చేశాను."

విజయ మౌనంగా వింది.

"వాళ్ళందరికీ నేను పెద్దను. అంటే ఆ కుటుంబ బాధ్యతలన్నీ నావే. అమ్మనూ, అక్కయ్యనూ చూడాలి. తమ్ముణ్ణి ప్రయోజకుణ్ణి చెయ్యాలి. చెల్లను సంతోషపెట్టి పంపుతూండాలి. విజయా! ముందు నా బాధ్యతలు మీరు అర్థం చేసుకోండి."

"అవును. దేనికి మీరు కాదని తప్పించుకోవటానికి వీల్లేదు."

"అలా ఎప్పుడూ చెయ్యను. అదే నేను చెప్పబోయే విషయం. రేపు నాకు రాబోయే భార్య, పుట్టబోయే బిడ్డలూ—వీళ్ళే కాదు నాకు కావలసింది. నా కుటుంబం పెద్దది. మా ఇంటికి రాబోయే కోడలు మొట్టమొదట సమిష్టి కుటుంబాన్ని ఇష్టపడి పెద్దల్ని గౌరవించే వ్యక్తి కావాలి. కొంతవరకూ తన స్వార్థం విడిచి ఇంట్లో అందరి అభిమానాన్నీ పొందగలగాలి. ముందు ఈ విషయంలో మీ అభిప్రాయం చెప్పండి విజయా!"

విజయ మౌనం వహించింది. శ్రీనివాస్ తిరిగి అన్నాడు—"మీరు పూర్తిగా ఆలోచించుకోండి. మీ అభిప్రాయం ఏదైనా నిర్మొహమాటంగా బయటపెట్టండి. మా

విజయ

సమిష్టి కుటుంబంలో బాధ్యతలన్నీ ప్రత్యక్షంగా నావిగా కన్పించినా పరోక్షంలో నా జీవితంలో పాలుపంచుకున్న వ్యక్తివే అవుతాయి. ఆవిడ ఆదర్శమూర్తిగా ప్రవర్తించి సంసారాన్ని సుఖమయం చేయవలసి ఉంటుంది. విజయా! మీ శక్తి మీరే అంచనా వేసుకోండి—చాలమంది అమ్మాయిలు అత్తా ఆడబిడ్డ లూ అనే ఎటువంటి అడ్డంకులూలేని ఒంటరి కాపురాలను కోరుకుంటారు. అటువంటి వ్యక్తి ఒకావిడను నేను ఎరుగుదును. ఆవిడ ఉమ్మడి కుటుంబాలలో బాధ్యతలు నిర్వహించేటంతటి శక్తిమంతురాలు కాదట. పెళ్ళి జరిగాక వేరు కాపురం కావాలని బాధపడితే ఏం చేయాలి? ఒక విధంగా అది కూడా ఆవిడ నేరం కాదేమో! సమిష్టి కుటుంబంలో కోడలికి చాల ఓర్పు—సహనం—క్షమా గుణం-స్వార్థత్యాగం....పెద్ద మాటలు చెప్తున్నానని అనుకోకండి. నిజానికి అటువంటి భావాలన్నీ ఆమెలో ఉండాలి. మీ శక్తి సామర్థ్యాలు......."

మాటలలో అద్భుతాలు చిన్నగా నవ్వుతూ అంది విజయ—"అంత లేని గొప్ప లక్షణాలు నాకు ఉన్నాయని నేను అనను గానీ సమిష్టి కుటుంబాన్ని గురించి ఏవిధంగానూ నేను అయిష్టపడను. నాకూ కొన్ని లక్షణమైన బాధ్యతలు స్వీకరించవలసిన అవసరం వస్తే మనస్ఫూర్తిగా సంతోషంతో అంగీకరిస్తాను. నేనూ పదిమంది గల కుటుంబంలో పుట్టి పెరుగుతూన్న దానినండీ." విజయ మాట్లాడుతూన్న ప్రతి మాటా వేయి చెవులతో విన్న శ్రీనివాస్ ముఖంలో సంతోష రేఖలు వెల్లివిరిశాయి.

"విజయా! మీరు జాగ్రత్తగా ఆలోచించే మాట్లాడుతున్నారా? కావాలంటే కొంత టైం తీసుకున్నా......"

"అవసరం లేదండీ! కని పెంచిన తల్లినీ—తోడబుట్టిన తోడునూ దూరం చేసుకోమని అడిగే ఆడదాన్ని కానే!" విజయ కన్నుల్లో గర్వం తొణికిసలాడింది.

"విజయా! చాల సంతోషం! నేను భయపడుతున్నది ప్రత్యేకంగా ఈ విషయం గురించే. ఇంటి కోడలి మంచితనమే ఆ ఇంటికి సుఖశాంతులు ప్రసాదిస్తుంది."

చిత్రం - డి. ఎస్. రామమూర్తి

విజయ శ్రీనివాస్ మొహంలోకి చూస్తూ నిర్మొహమాటంగా అంది—"ఇంటిని స్వర్గం చేసే బాధ్యతంతా ఒక్క ఇంటి కోడలిదే కాదు. ఇంటిలో ప్రతి వ్యక్తికీ సంబంధించి ఉంటుంది." విజయ మాటల్లో శ్రీనివాస్‌కు ఎన్నో భావాలు అర్థమయ్యాయి. మిగిలిన వాళ్ళంతా చెడుగా ప్రవర్తించి ఒక్క కోడలు మాత్రం గుణవంతురాలైతే ఇల్లు స్వర్గం ఎలా అవుతుంది? ఇదేనా విజయ అనుమానం?

"మీ రన్నది అక్షరాలా నిజం. కోడలిని ఒక దాసీ మనిషిలా చూస్తూ సంతోషపడే సంసారాలను చాలా చూస్తూంటాం. కాని విజయా! మా ఇంట్లో వ్యక్తులంతా చదువు సంస్కారం లేనివాళ్ళు కారని గర్వంగా చెప్పగలను. మా ఇంటికి రాబోయే అమ్మాయిని నా భార్యగా ఇంటి కోడలిగా అభిమానించి గౌరవిస్తారు. కోడలంటే బానిస కాదు విజయా! బాధ్యతలు ఉన్నట్లే ఆవిడకు హక్కులూ ఉంటాయి. అమ్మ పర్యవేక్షణలో ఆవిడే ఇంటి యజమానురాలౌతుంది. ఆవిడకు ఆ స్థానం నేను కల్పిస్తాను....ఇప్పుడు మీ అభిప్రాయం చెప్పండి."

విజయ నవ్వి అంది—"నేను చెప్పేశాను."

శ్రీనివాస్ సంతోషమంతా కళ్ళలో వ్యక్తపరుస్తూ చూస్తూంటే విజయ ఇబ్బంది పడింది.

శ్రీనివాస్ ముందుకు సాగిపోయాడు—"అయితే తర్వాత విషయం. నెలకు నా జీతం మూడు వందలూ గాక సంవత్సరానికి భూముల మీద రెండు వేలొస్తు ఆదాయం వస్తుంది. పేరుకు మాత్రం నేను ఆఫీసరును. కాని మా కుటుంబం చాల నిరాడంబరంగా గడుస్తుంది. ఆఫీసరు భార్యనని ఏమైనా ఆశలు పెట్టుకొంటే మాత్రం నిరాశ పొందవలసివస్తుంది. ఈ విషయం కూడా మీ ఇష్టానికి సరిపోవాలి కదా?"

విజయ ఆ విషయం చాల తేలికగా తీసుకుంది. "కనీసపు అవసరాలకు లోటు కలగకపోతే సంతోషమే. నేను చిన్నతనంనుంచీ పెద్ద పెద్ద హోదాలకు అలవాటుపడి లేను."

"ఒక్క బయటి విషయాలే కాదనుకోండి. ఇంటి పని పాటల సంగతికూడా......" శ్రీనివాస్ ఆగిపోయాడు. కాని విజయ అర్థం చేసుకొని అతని నిర్మొహమాటానికి నవ్వుకొంది. "ఆ విషయంలో మీరేమీ భయపడకండి. నాకు ఇంటి పనులన్నీ చేయటం వచ్చు. నేను వెళ్ళినచోట నౌకర్లూ చాకర్లూ ఉండాలని ఎప్పుడూ అనుకోలేదు" అంది నవ్వుతూ. శ్రీనివాస్ కూడా నవ్వి అన్నాడు—"సంతోషం విజయా! నేను అడగాలనుకున్న విషయాలు పూర్తయ్యాయి. ఇక మీ అభిప్రాయాలు తెలుసుకోవాలి. నన్ను ఏది అడగాలని ఉన్నా అడగండి. అన్యథా భావించను."

విజయ ఏమీ మాట్లాడలేదు.

శ్రీనివాస్ కొంతసేపు చూసి—"నన్నేమీ అడగాలని అనుకోలేదా? మీకూ కొన్ని ఉద్దేశ్యాలు ఉంటాయి. అవి నేను అంగీకరించాలి కదా? పోనీ కొంతవరకూ నే నడుగుతాను. చెప్పండి. మీరు ఎక్కువ సమయం ఎలా వినియోగిస్తూ ఉంటారు? మీకు ఏవి పనులంటే ఎక్కువ ఇష్టం?" అంటూ విజయను గురించిన సమాచారం ప్రారంభించాడు.

"నేను ఎక్కువ పుస్తకాలతోనే కాలక్షేపం చేస్తూ ఉంటాను. ఇంటి పనులు చెయ్యటం కూడా నాకు ఇష్టమే."

"సినిమాలూ—షికార్లూ?"

"మితంగా. అటువంటి విషయాల్లో మితిమీరిన మోజులు మా ఇంట్లో ఎవరికీ లేవు."

"మీకు మీ భవిష్యత్ గురించి కొన్ని ఆలోచనలు లేవా?" శ్రీనివాస్ మాటిగా అడిగాడు.

విజయ నవ్వింది. "ఎందుకు లేవు? ఉన్నాయి. అవి ఇప్పుడు అడగకపోయినా మీరు అంగీకరిస్తారనే అనుకొంటున్నాను."

"ఎందు కంత నమ్మకం నామీద మీకు? అలా అనుకొంటే కాదు. అవేమిటో విపులంగా చెప్పండి. ఇద్దరికీ మంచిది" శ్రీనివాస్ ఒత్తిడి చేస్తున్నట్టు అన్నాడు. విజయ అడిగింది—"రేడియోలో నా పాట లెప్పుడైనా మీరు విన్నారా?"

"వినే ఉంటాను. కానీ మీ పాటలనే ప్రత్యేకతతో కాదు. మొన్న రామం మీరూ కలిసి పాడినప్పుడు విన్నాను కదా స్టేషన్‌లో. చాల చక్కగా ఉంది అనుకున్నాను."

"నేను ఎప్పుడూ రేడియోలో పాడినా, నాటికల్లో పాల్గొన్నా మీకు అభ్యంతరం ఉంటుందా?"

శ్రీనివాస్ క్షణం ఆలోచిస్తున్నట్టు ఊరుకున్నాడు. "నాకు వేరే ఏమీ అభ్యంతరం ఉండదు. కాని ఈ దశలో మీకు వీలయినట్టు రేవు శ్రీమతి అయిన తర్వాత కూడా జరుగుతుందని అనుకుంటున్నారా?"

"చాలవరకు ఒక లక్ష్యం పెట్టుకున్నవారికి వీలుగాకపోవటం ఉండదనుకోండి. అంత తీరనినాడు నేనే సరిపెట్టుకుంటాను. మరి మీరు అభ్యంతర పెట్టకపోయినా మీ పెద్దలు....."

"లేదు విజయా! మా అమ్మా, అక్కయ్యా అంతా చదువు సంధ్యలను గౌరవిస్తారు. మీరు చక్కని గాయకురాలైతే అందరికీ సంతోషమే కదూ?"

"సంతోషం" అంది ముక్తసరిగా విజయ.

"ఒక్క మాట. మీ ఈ అభిప్రాయాన్ని—అంటే ఇకముందు మీరు రేడియోలో పని చెయ్యటాన్ని నేను ఇష్టపడనంటే నన్ను తిరస్కరించేవారా?"

"ఎందుకా విషయం?"

"కావాలి. మీ కోరిక ఎంత బలమైనదో నాకు తెలియాలి."

"లేదు. మీ రీ విషయాన్ని అంగీకరించకపోతే బాధపడి ఊరుకొనేదాన్ని గాని మిమ్మల్ని తిరస్కరించేదాన్ని కాను."

"ఎందుకని?"

"మీ వంటి సంస్కారులే ఇంత సామాన్యమైన కోరిక అంగీకరించలేనప్పుడు ఇక అది తీరే మార్గం లేదుకదా? దాన్నే వసర్జిస్తాను."

శ్రీనివాస్ నవ్వాడు—"చిత్రంగా మాట్లాడుతున్నారు. మీరు బాధపడవద్దు విజయా! మీ కోరికను నేను మనస్ఫూర్తిగా అంగీకరిస్తున్నాను. సాధ్యమైనంతవరకూ మీ అభివృద్ధికే ప్రయత్నిస్తాను."

విజయ కన్నుల్లో కృతజ్ఞతా భావం పొడచూపింది. "తర్వాత విషయం—మీరు అన్యథా భావించకపోతే నేను ఒకటి అడుగుతాను. నేను ఏ విధమైన అపవిత్రతనూ సహించలేను. జీవితం కొన్ని సుగుణాలతో ఆదర్శాలతో గడపాలని ఆశ పడుతున్నాను. మరేమీ అనుకోకండి. చాలమంది ఆఫీసర్లలో లంచగొండితనం ఉంటుందని విన్నాను. మీరు...." విజయ మాటలు దొరకనట్టు ఆగిపోయింది. శ్రీనివాస్ గర్వంగా నవ్వాడు.

అంతలోనే విజయ తిరిగి అంది—"ఈనాడు ఏ విషయమైనా మీరు మరుగుపరిస్తే భవిష్యత్తులో మీరు కోరుకునే శాంతి మీకు లభించకపోవచ్చు. నా మనసు గాయపడితే..."

"విజయా!" శ్రీనివాస్ గొంతులో కొంత తీవ్రత ధ్వనించింది. "ముందు నా మనసు మీరు గాయపరుస్తున్నారు. మీ నీతి నియమాలకు సంతోషం కానీ అవి మీకే కాదు. నాకూ ఉన్నాయి. మీ అనుమానాలకు నా జవాబు వినండి. లైఫ్ ఇన్స్యూరెన్స్ డిపార్టుమెంటులో లంచాల ప్రసక్తి లేదు. భగవంతుడి దయవల్ల నీతిగా బ్రతకగలిగే ఉద్యోగమే దొరికింది. అంతే కాదు. నా తల్లిమీద ప్రమాణం చేసి చెప్తాను. నన్ను నమ్మండి. నేను సిగరెట్లు కాలుస్తాను. ఎక్కువగానే కాలుస్తాను. తగ్గించుకోవాలనే కోరిక నాకూ ఉంది—తర్వాత పేకాడుతూ ఉంటాను. అప్పుడప్పుడూ స్నేహితులకోసం మాత్రం. మితిమీరి ఎన్నడూ ప్రవర్తించలేదు. ఇక వ్యభిచారం త్రాగుడూ అనే లక్షణాలు నేను ఎరగను. ఇవన్నీ మీరు నమ్ముతారా?"

విజయ మాట్లాడలేదు. శ్రీనివాస్ వినురుపాటు చూస్తూ కూర్చుంది. కొన్ని క్షణాలు గడిచాయి—"ఇంకేమీ అడగ నక్కర్లేదా?" అన్నాడు శ్రీనివాస్. విజయ నవ్వుతూ అంది—"అడగటం అలా ఉంచండి. మీకు కోపం ఎక్కువనుకుంటాను."

శ్రీనివాస్ సిగ్గుపడి నవ్వేస్తూ—"పర్వాలేదు. మీరు శాంతవరులుగా?" అన్నాడు.

'కడవా చంకాన బెట్టి'
చిత్రం-వి. రామకృష్ణ గంగరాజు
(అల్లిపురము)

"తర్వాత విషయం. కుటుంబ నియంత్రణం గురించి మీ అభిప్రాయం?"

"అంటే?"

"అంటే? అది మీ భవిష్యత్తులో ఆచరణలో పెట్టదల్చుకున్నారా?"

"ఎంత ముందు చూపు!" అప్రయత్నంగా అనేశాడు శ్రీనివాస్. విజయ చాల సిగ్గుపడింది. "క్షమించండి. నేను అడిగిన విషయం సున్నితంగా లేదేమో!"

"అదేమీ కాదు. కాని మీ కెందు కా అనుమానం వచ్చింది? నేను పూర్వం మనిషిని కానుగా పూర్వం చాదస్తాలు పోవటానికి?"

"అయినా వెనక ఉండే పూర్వపు వ్యక్తుల ఒత్తిడిలో ధైర్యం చెయ్యలేక జీవితాలను నరకం చేసుకుంటున్నవాళ్ళను చాలమందిని చూస్తున్నాం."

"వాళ్ళు తెలివి తక్కువవాళ్ళు విజయా! నే నెంత బరువు మోయగలనో నిర్ణయించుకోవలసింది నేను. అంతే—తర్వాత అడగండి."

"మరి లేవు."

"బాగా ఆలోచించుకున్నారా? అయితే ఏం నిర్ణయించుకున్నట్టు?"

"అది మీకు తెలియాలి."

"అయితే వినండి. నేను మిమ్మల్ని పెళ్ళి చేసుకొని అర్ధాంగిగా చేసుకోవటానికి ఇష్టపడుతున్నాను. దానికి కారణాలు మీ అందం, గుణం. వివరించాలంటే చాల చెప్తాను. సమయం ఇది కాదు." విజయ మందహాసంలో సిగ్గు తెరలు కదిలాయి.

"మరి మీరు నన్ను ఎందుకు అంగీకరించారో చెప్తారా?"

"ఇవీ మీరు చెప్పిన కారణాలే. మీ

శ్రమజీవనం

చిత్రం—టి. జానకీదేవి (అనపర్తి)

అందం, గుణం నాకు నచ్చాయి. మీవంటి సంస్కారులు అరుదు. నేను పెళ్ళి గురించి ఎక్కువగా ఎన్నడూ ఆలోచించలేదు. కాని ఏవో విశిష్టతలుగల వ్యక్తి నా భర్తగా లభించాలని మనసు కోరుతూ ఉంటుంది. ఆ వ్యక్తి మీరే కాబోలు'' అంది విజయ కొంత హాస్యంగా.

శ్రీనివాస్ పెదవులమీద లాస్యం మెరిసింది —''నాకు చాల సంతోషంగా ఉంది విజయా! నా ప్రయత్నంలో ఇంత దిగ్విజయం లభిస్తుందని అనుకోలేదు. ఆశించిన దానికన్నా మిన్నగా ఫలితం పొందాను—క్రిందటి గంట వరకూ నా పెళ్ళి ఒక సమస్యలా తయారై నన్ను భయపెట్టింది. అంతా నా పెళ్ళి గురించి అడిగేవాళ్ళే. అంతా హెచ్చరించేవాళ్ళే. నాకూ తెలుసు. నేను పెళ్ళి చేసుకోవాలి. కాని ఎవరా వ్యక్తి? ఎక్కడుంది? నాకు ఒకటే కోరిక. ఆవిడ రాకతో సంసారంలో ఎటువంటి కలతలూ తల ఎత్తకుండా సుఖమయంగా సాగిపోవాలి. అలాగే జరుగుతుందని ఎవరైనా హామీ ఇస్తే తప్పకుండా పెళ్ళి చేసుకుంటాను. చిలకా—గోరువంకా అంటారే అలా సినిమాలా షికార్లూ—ఆటలూ—పాటలూ ఎంచక్కా ఉండదూ? నేనేమీ దురాశలకు పోవటం లేదే! అయినా నన్ను అర్థం చేసుకోగలిగే వ్యక్తి లభిస్తుందా? అంత మంచి గుణం, సంస్కారం గల అమ్మాయిలు ఉన్నారా? ఉంటే అటువంటి గుణవతిని భార్యగా పొందగలిగేటంత అదృష్టవంతుడినా? ప్రతిక్షణం ఎన్నో ఆలోచనలతో గడిపేవాడిని. కాని నా నిరీక్షణ వ్యర్థం కాలేదు. నా ఆశ నిరాశ కాలేదు. నాకు ఎంతో సంతోషంగా ఉంది విజయా! ఈనాటికి పద్మావతి లభించింది.''

విజయ

''పద్మావతి! ఆవి డెవరు?''

''శ్రీనివాస్ భార్య!''

''ఓ! అదా?'' అంటూ నవ్వింది విజయ.

''ఏం? మీకు అసూయ కలిగిందా?''

''కాదా మరి?''

''అంత తొందరగా అభిప్రాయాలు ఏర్పరచుకోకండి విజయా! మీవంటి భార్య—నేను అదృష్టవంతుణ్ణి కదూ?''

''దయచేసి ఇక నన్ను మన్నించకండి—తర్వాత మీ అదృష్టంలో నాకూ వాటా కేటాయించండి.''

శ్రీనివాస్ నవ్వాడు—''చాలా గడుసుదానివి విజయా!''

''మీకంటేనా?''

శ్రీనివాస్ చూపుల తూపులు తప్పించుకొంటూ విజయ లేచి నిలబడింది. ''మరి నేను వెళ్తాను. నమస్తే.''

''భార్యకు భర్త తిరిగి నమస్కరించ కూడదట.''

''ఎవరన్నారటా?''

''పెద్దలు.''

''ఓహో! పెళ్ళికూతురుతో మాట్లాడి మరీ పెళ్ళి చేసుకోమన్నారా పెద్దలు?''

''మర్చిపోయి ఉంటారు.''

''అవునవును. గడుసువాళ్ళకు అనుకూలంగా ప్రవర్తిస్తూ ఉంటారు పెద్దలు. మరి నేను వెళ్తాను.''

''ఎవరూ వెళ్ళనక్కరలేదు కూర్చోండి. రామం ఇందిరా ఇక్కడికే వస్తారు—ఒరేయ్ రామం'' అంటూ గట్టిగా పిలిచాడు శ్రీనివాస్. విజయ సిగ్గుపడి తిరిగి కూర్చుండిపోయింది.

రామం ఇందిర నవ్వుతూ గదిలో కొచ్చారు చదరంగం పావుల డబ్బా తీసుకొని.

''నీ ఇంటర్వ్యూ ఏమైందో గాని మా ఆయనతో ఆడిన ఆటలో మాత్రం నేనే గెలిచా నన్నయ్యా!'' అంది ఇందిర నవ్వి.

''ఉత్తదిరా. అంతా దగాచేసి గెలిచింది.''

''బావుంది. మీకు కళ్ళు లేవేమిటి?''

''ఉంటే ఏం లాభం, ఆటమీద లేనప్పుడు? బావగా రేం తిప్పలు పడుతున్నారో చూడాలన్న ధ్యాసేనయ్యె!''

''ఇంతకూ చూశావా?'' శ్రీనివాస్ నవ్వాడు.

''లేదులే అన్నయ్యా! అందుకే ఈ కంగారంతా. ఇంతకూ ఏమైందో చెప్పవేం?''

''ఇంకేమైంది? అదిగో ఆవిడ మీ వదినైంది.'' శ్రీనివాస్ విజయకేసి చూసి నవ్వాడు.

''అయితేమాత్రం అప్పుడే పెళ్ళికూతురులా తల దించుకొందేమిటి?'' అంది ఇందిర విజయను వేళాకోళం చేస్తూ.

''మరి కాస్త ప్రాక్టీసు చేసుకోవద్దా?'' శ్రీనివాస్ తలోక్తికి ఇందిర ఫక్కుమంది. విజయ లేచి నిలబడి—

''ఏయ్ ఇందిరా! జరగబోయేవన్నీ ముందే ఆలోచించుకోటాలూ—ప్రాక్టీసు చేసుకోటాలూ నీకూ నీ అన్నగారికీ అలవాటు. మాకు గాదు. మేము ఏ సమయానికి ఎలా కావాలన్నా మారిపోగలం.''

''బాగా చెప్పావ్ చెల్లాయ్! అయితే బావగారూ! మీకు మేము చేసిన ఉపకారానికి మీరు మా కిచ్చే ప్రతిఫలం ఏమిటటా?'' రామం అన్నాడు.

''నా శక్తికి మించని విధంగా మీ ఇష్టమైంది అడగండి. సంతోషంతో ఇస్తాను. అప్పుడైనా మీ ఋణం తీర్చుకోలేనేమో!''

''అయితే అడుగుతున్నాను అన్నయ్యా! మా వానిగాడితో ఆడుకొందుకు చిన్ని అడ.... బొమ్మ కాదు సుమా....పాప..... సంవత్సరం గడువు.''

''హా! అదైతే నన్నుగాదు. మీ వదినను అడగండి. ఆవిడ పెత్తనం.''

విజయ ఎంత గంభీరమైనదైనా సిగ్గుపడిపోయింది. ఆ కళ్ళలో సిగ్గు దొంతరలు వెతుక్కొంటూ లేచి నిలబడ్డాడు శ్రీనివాస్.

• • •

పెద్దవారి ఇష్టప్రకారం విజయ పెళ్ళి శ్రీనివాస్‌తో నిర్ణయమైంది. నాయనమ్మ విజయ అదృష్టాన్ని నేనోళ్ళ పొగిడింది. కాని మరో సమస్య తెచ్చిపెట్టింది విజయ—పెళ్ళిలోనే శారద పెళ్ళికూడా జరిగిపోవాలట. ''విజయేమో గడసరిదీ తెలివైంది కాబట్టి పెళ్ళి మానేసి చదువు చెప్పించినా ఫలితం కన్పించింది. శారదకు అంత గడుసుదనం లేదు. విజయలాగ అది చదువు సంధ్యల్లో పైకిరాదు.

దానికి నోట్లో నాలికే లేదు. పనిలో పని ఓ ఇంటి దాన్ని చేసేస్తే గుట్టుగా కాపురం చేసుకుంటుంది. చదువు మానిపించినా అది పేచీ పెట్టదు ''అంటూ చెప్పుకొచ్చింది. "నిజమేను మరి'' అంటూ అమ్మ ఎప్పటిలా నాయనమ్మకు వంతపాడింది. శారదను "విజయక్కయ్యతో పాటు నువ్వూ పెళ్ళి చేసుకుంటావుటే?'' అంటే అది తెలిసీ తెలీనట్టు ఓ నవ్వు నవ్వేసి జారిపోతూన్న ఓణీ లాక్కుంటూ పరుగు దీసింది.

నాయనమ్మ ఆలోచన విన్న విజయ అదిరి పడింది. శారదకు పెళ్ళా? పధ్నాలుగేళ్ళ పసి దానికి మూడవ ఫారంలోనే చదువు మానిపించి శారదకు పెళ్ళి చేస్తారా? ఏం ప్రాణంమీది కొచ్చింది? పిచ్చి శారదకు అభమూ శుభమూ తెలీదు. దానికి ఇష్టాలూ అయిష్టాలూ లేవు. అందుకని దాని చదువు మాన్పిస్తారా? విజయ అమ్మతోనూ నాయనమ్మతోనూ ఖచ్చితంగా చెప్పింది—శారదకు పెళ్ళి చెయ్యటానికి వీల్లే దని, దాన్ని చదివించాలని. నాయనమ్మ ముందు ముందు మంచిగా మాట్లాడినా తర్వాత తగూ లోకి దిగింది. "తాచెడ్డ కోతి వనమంతా చెరిపిందట. నీకు పాగిపోయిందని అందరికీ పాగిపోతుందటే? ఆ వెర్రి బాగుల్ది నీలా ఇరవై ఏళ్ళవరకూ ఎదిగి కూర్చుంటే దానికి మొగు డెవడైనా వస్తాడటే? అందర్నీ నువ్వే ఉద్ధరిస్తావుటే?'' అంటూ పురాణం తెరిచింది.

విజయ నాన్నగారితో సంప్రదించాలను కొంది. విజయ వెళ్ళి నాన్న గదిలో కూర్చుంది. టేబుల్‌మీద పుస్తకం ఒకటితీసి పది నిమిషాలసేపు తిరగవేసింది.

"నాన్నా! శారదకు పెళ్ళి నిశ్చయిస్తున్నా రట. దాని చదువు మానిపించేస్తావా?'' అంది మౌనాన్ని భగ్నం చేస్తూ.

"అవును మరి. నాయనమ్మా, వాళ్ళూ పట్టు పడుతున్నారమ్మా!''

"అదేమిటి నాన్నా? అలా అంటావ్? పూర్వకాలంది నాయనమ్మ చెప్పినట్టే ఈ కాలంలో జరగాలంటే ఎలా? నమిలైనా మింగలేని పసిదాన్ని చదువు మానిపించి పెళ్ళిచేసి కాపరానికి పంపటం ఎంత అన్యాయం నాన్నా? తల్లిదండ్రుల చాటునఆడుతూ పాడుతూ కాలం గడపాల్సిన వయసు. అప్పుడే దాని బ్రతుకుమీద బాధ్యతలు మోపటం—పోనీ నీకు సమంజసంగా ఉందా నాన్నా?''

నాన్నగారు ఏమీ మాట్లాడలేదు చాల సేపు. "శారద ఏమీ అనటంలేదట కదమ్మా! ఇష్టపడిందట కదూ?''

"ఇష్టపడింది! నాన్నా! దానికి ఇష్టాలూ అయిష్టాలూ ఉన్నాయా? అసలు దానికి మంచేమిటో చెడ్డేమిటో తెలుసా? ఒకవేళ దానికి అన్నీ తెలిసినా మీ మాట ధిక్కరించే శక్తిలేక ఒప్పుకొందేమో! ఆనాడు ఎదిరించిన నన్ను మీరేం చెయ్యలేకపోయారు. అంతే నాన్నా. మనుషుల్లో మంచితనం ఎన్నడూ దక్కదు.''

"విజయా! ఏమిటమ్మా నువ్వు అనేది?''

"శారద పెళ్ళి జరగటానికి వీల్లేదు నాన్నా! మాటమాటకీ మీరు ఖర్చులు భరించలేక పోతే దానికి సరైన ఈడు వచ్చాక ఏ రిజిస్టర్ పెళ్ళో చెయ్యండి. చాలు. అది పెళ్ళి కాదని ఎవరూ అనరు. నాకు చదువుకోవాలని ఎంతో కోరిక ఉన్నా పరిస్థితులు అర్థం చేసుకొని నా కోరికను చంపుకున్నాను. కాని ఈనాడు అన్నయ్యకూడా సంపాదిస్తున్నాడు. నేను వెళ్ళి పోతే ఇక ఇంట్లో ఉండేది శారద ఒక్కతే. దాన్ని పెద్ద చదువులు చదివించినా చదివించ వచ్చును. అంత మంచి భవిష్యత్తు పాడుచేసి నాయనమ్మ మాటలకోసం శారద బ్రతుకు నాశనం చేస్తావా నాన్నా?''

"నువ్వు ఇంతగా చెప్తూంటే అలాగే చేద్దాం విజయా! శారద పెళ్ళి ఆపుచేసి చది విద్దాం. అంతేనా నువ్వు కోరేది?''

"నీకు సమంజసంగా లేదా నాన్నా?''

"నువ్వు ఏది చెప్పినా చక్కగా ఉంటుంది తల్లీ! నేనే అప్పు డప్పుడూ పొరబడుతూ ఉంటాను.''

విజయ సంతోషంగా—"నువ్వు మంచి వాడివి నాన్నా! నేను వెళ్తాను. నేను చెప్పానని నాయనమ్మకు చెప్పకు సుమా! నన్ను తిడు తుంది'' అంటూ లేచి వెళ్ళిపోతూంటే తండ్రి కూతురువైపే చూస్తూ ఉండి పోయాడు.

విజయ! బంగారు తల్లి! ఏది తలిచినా సాధించి తీరుతుంది. విజయకు పరాజయమే లేదు; విజయ అపరాజిత. ★

చేదోడు చిత్రం — రావాడ కృష్ణ (ధవళేశ్వరం)